

פרק ד

א אנה נבוכדנצר שלח הוית בביתי
 ורענו בהיכלי: ב חלם חזית וידחלנני
 ותררין על משכבי וחווי ראשי
 יבהלנני: ג ומני שים טעם להנעלה
 קדמי לכל חפימי בבל די פשר חלמא
 יהודענני: ד באדן עלין חרטמא
 אשפא פשדאי וגזרא וחלמא אמר
 אנה קדמיהון ופשרה לא מהודעין לי:
 ה ועד אחרין על קדמי דניאל די שמה
 בלטשאצר פשם אלהי ודי רוח אלהין
 קדישין בה וחלמא קדמוהי אמרת: ו
 בלטשאצר רב חרטמא די אנה ידעת
 די רוח אלהין קדישין בך וכל רז לא
 אגם לך חווי חלמי די חזית ופשרה
 אמר: ז וחווי ראשי על משכבי חזה
 חוית ואלו אילן בגוא ארעא ורומה
 שגיא: ח רבה אילנא ותקף ורומה
 ימטא לשמא וחזותה לסוף כל
 ארעא: ט עפיה שפיר ואנבה שגיא
 ומזון לכלא בה תחתוהי מטלל חיות
 ברא ובענפוהי ידורן צפרי שמא
 ומנה יתזין כל בשרא: י חזה חוית

מתוך "חזון וחלומות" - הרב שלומי בדש

לרכישת ספרים: <https://shop.yhb.org.il>

מכון הר ברכה

בְּחֻזֵי רֵאשֵׁי עַל מִשְׁכְּבֵי וְאֵלוֹ עִיר
 וְקִדִּישׁ מִן שָׁמַיָא נְחַת: יא קָרָא בְּחֵיל
 וְכֵן אָמַר גְּדוֹ אֵילָנָא וְקִצְצוּ עֲנֹפוֹהִי
 אַתְרוּ עֲפִיּוֹהִי וּבְדַרוּ אַנְבָּה תְּנַד חֵיוֹתָא
 מִן תַּחְתּוֹהִי וְצַפְרֵיָא מִן עֲנֹפוֹהִי: יב בְּרַם
 עֲקַר שְׂרֻשׁוֹהִי בְּאַרְעָא שְׁבִקוּ וּבְאַסּוּר
 דִּי פְרוּל וּנְחָשׁ בְּדַתְאָא דִּי בְרָא וּבְטַל
 שָׁמַיָא יִצְטַבַּע וְעַם חֵיוֹתָא חֲלָקָה
 בְּעֵשֶׂב אַרְעָא: יג לְבַבָּה מִן אַנְשָׂא
 יִשְׁנֹן וּלְבַב חַיָּוָה יִתְיַהֵב לָהּ וְשִׁבְעָה
 עֲדָנִין יִחְלַפּוּן עֲלוּהִי: יד בְּגִזְרַת עִירִין
 פִּתְגָמָא וּמֵאֲמַר קִדִּישִׁין שְׂאֵלְתָא עַד
 דְּבִרַת דִּי יִנְדַּעוּן חֵיָא דִּי שְׁלִיט עֲלָאָה
 בְּמַלְכוּת אַנְשָׂא וּלְמִן דִּי יִצְבֵּא יִתְנַנְנָה
 וּשְׁפַל אַנְשִׁים יָקִים עֲלָהּ: טו דְּנָה
 חֲלָמָא חֲזִית אַנְהּ מְלָכָא נְבוּכַדְנֶצַּר
 וְאַנְתָּ בְּלִטְשָׂאצַּר פִּשְׂרָא אָמַר כָּל קַבְל
 דִּי כָל חַכְמֵי מַלְכוּתִי לֹא יִכְלִין פִּשְׂרָא
 לְהוֹדְעַתְנִי וְאַנְתָּ כְּהַל דִּי רוּחַ אֱלֹהִין
 קִדִּישִׁין בְּךָ: טז אֲדִין דְּנִיָּאל דִּי שָׁמָּה
 בְּלִטְשָׂאצַּר אֲשַׁתּוּמָם כְּשַׁעָה חֲדָה
 וְרַעֲיָנְהִי יְבַהֲלָנָה עֲנָה מְלָכָא וְאָמַר
 בְּלִטְשָׂאצַּר חֲלָמָא וּפִשְׂרָא אַל יְבַהֲלֵךְ
 עֲנָה בְּלִטְשָׂאצַּר וְאָמַר מְרִי חֲלָמָא
 לְשִׁנְאָה וּפִשְׂרָה לְעַרְךָ: יז אֵילָנָא דִּי

צַפְרֵי הַשָּׁמַיִם וּמִמֶּנּוּ יִזוּן כָּל בְּשָׂר:
 י רֹאֶה הֵייתִי בְּחֻזֵינֹת רֵאשֵׁי עַל
 מִשְׁכְּבֵי וְהִנֵּה מְלָאָךְ וְקִדּוֹשׁ מִשָּׁמַיִם
 יוֹרֵד: יא קוֹרָא בְּכַח וְכֵן אָמַר כִּרְתּוּ
 הָאֵילָן וְקִצְצוּ עֲנֹפָיו חֲשִׁירוֹ עֲלָיו
 וּפְזְרוּ פְרִיָו תְּנַד חֵיָהּ מִתַּחְתּוֹ
 וְהַצְפְּרִים מִעֲנֹפָיו: יב אֵךְ עֲקַר
 שְׂרֻשׁוֹ בְּאַרְץ הַנִּיחָו וּבְאַסּוּר שֶׁל
 פְּרוּל וְנִחְשֵׁת בְּדִשָׂא הַשְּׂדֵה וּבְטַל
 הַשָּׁמַיִם יִרְחֵץ וְעַם הַחַיָּוָה חֲלָקוּ
 בְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ: יג לִבּוֹ מֵאֲנוּשׁ יִשְׁנֹן
 וְלִב חַיָּוָה יִתְנַן לוֹ וְשִׁבְעָה חֳדָשִׁים
 יִחְלַפּוּ עֲלָיו: יד בְּגִזְרַת מְלָכִים
 הַדְּבָר וּמֵאֲמַר קִדּוֹשִׁים הַמְשִׁאֲלָה
 לְמַעַן אֲשֶׁר יִדְעוּ חַיִּים כִּי שׁוֹלֵט
 הָעֲלִיּוֹן בְּמַלְכוּת אֲנוּשׁ, וְלִמִּי
 שִׁירְצָה יִתְנַנְּנָה, וּשְׁפַל אַנְשִׁים יָקִים
 עֲלֵיהֶם: טו זֶה חֲלֹמֹם רְאִיתִי אֲנִי
 הַמְּלָךְ נְבוּכַדְנֶצַּר וְאַתָּה בְּלִטְשָׂאצַּר
 פִּתְרוּנוֹ אָמַר מִפְּנֵי שְׁפַל חֲכָמֵי
 מַלְכוּתִי אֵינִם יְכוּלִים לְהוֹדִיעַנִי
 הַפְתְּרוּן וְאַתָּה יְכוּל כִּי רוּחַ אֱלֹהִים
 קִדּוֹשִׁים בְּךָ: טז אֵין דְּנִיָּאל אֲשֶׁר
 שָׁמָּה בְּלִטְשָׂאצַּר הַשְּׁתוּמָם כְּשַׁעָה
 אַחַת וְרַעֲיָנְהִי יְבַהֲלָנָה וַיִּשְׁעֵן הַמְּלָךְ
 וַיֹּאמֶר בְּלִטְשָׂאצַּר חֲלֹמֹם וּפִתְרוּנוֹ
 אַל יְבַהֲלֵךְ וַיִּשְׁעֵן בְּלִטְשָׂאצַּר וַיֹּאמֶר
 אֲדִין חֲלֹמֹם לְשׁוֹנְאֵיךָ וּפִתְרוּנוֹ

לצריד: "האילו אשר ראית אשר גדל ותזק וגבהו גיע לשמים ומראהו לכל הארץ: יה ועליו ימים ופריז רב ומזון לכל בו תחתי תגור חית השדה ובענפיו תשכנה צפרי השמים: יט אמה הוא המלך אשר גדלת ותזקת וגדלתה גדלה והגיעה לשמים ושלטנה לסוף הארץ: כ ואשר ראה המלך מלאך וקדוש יורד מן השמים ויאמר פרתי האילו והשחיתוהו אולם עקר שרשיו בארץ הניחו ובאסור של פרזל ונחשת פדשא השדה ובטל השמים ירחץ ועם חית השדה חלקו עד אשר שבעה מועדים יחלפו עליו: כא זה הפתרון המלך וגזרת עליון היא שהגיעה אל אדוני המלך: כב ואותה מגרשים מאנוש ועם חית השדה יהיה מגורף ועשב פשוטים אותה יאכילו ומטל השמים אותה רוחצים ושבעה מועדים יחלפו עליה עד אשר תדע כי שולט עליון במלכות אנוש ולמי אשר ירצה ותננה: כג ואשר אמרו להנים עקר שרשיו של האילו המלכות לה ממת מאשר תדע כי שולטים השמים: כד לכו המלך עצתי מיטב עליה ובטאיה

חזית די רבה ותקף ורומה ימטא לשמאי וחזותה לכל ארעא: יה ועפיה שפיר ואנבה שגיא ומזון לכלא בה תחתיה תדור חיות ברא ובענפיה ישכנו צפרי שמאי: יט אנת הוא מלכא די רבית ותקפת ורבותה רבת ומטת לשמאי ושלטנה לסוף ארעא: כ ודי חנה מלכא עיר וקדיש נחת מן שמאי ואמר גהו אילנא וחבלוהי פרם עקר שרשוהי בארעא שבקו ובאסור די פרזל ונחש בדתאא די ברא ובטל שמאי יצטבע ועם חיות ברא חלקה עד די שבעה עדנין יחלפון עלוהי: כא דנה פשרא מלכא וגזרת עלאה היא די מטת על מרי מלכא: כב ולך טרדין מן אנשא ועם חיות ברא להיה מדרף ועשאב כתורין לה יטעמון ומטל שמאי לה מצבעין ושבעה עדנין יחלפון עלה עד די תנדע די שליט עלאה במלכות אנשא ולמן די יצבא ותננה: כג ודי אמרו למשכב עקר שרשוהי די אילנא מלכותה לה קמה מן די תנדע די שלטן שמאי: כד להן מלכא מלפי ישפר עלה וחטאה בצדקה פרק ועניתה במחו עניו הו

תהוּא אַרְכָּה לְשָׁלוֹתָהּ: כֹּה פָּלָא מְטָא
עַל נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְּפָא: כּוּ לְקַצַּת יְרַחֵין
תַּרְי עֶשֶׂר עַל הַיִּכַּל מִלְּכוּתָא דִּי בְּבַל
מְחֵלָה תְּהוּ: כּוּ עֲנָה מִלְּפָא וְאָמַר הֲלָא
דָּא הִיא בְּבַל רַבְתָּא דִּי אַנְהָ בְּנִיתָהּ
לְבֵית מַלְכוּ כּוּ בְּתַקַּף חֲסִנִּי וְלִיקַר הַדְרִי:
כֹּה עוֹד מִלְּתָא בְּפִם מִלְּפָא קָל מִן
שְׁמִיָּא נָפַל לָהּ אֲמַרִין נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְּפָא
מִלְּכוּתָהּ עֵדֶת מִנְּהָ: כֹּט וּמִן אֲנָשָׂא לָהּ
טְרַדִין וְעַם חַיּוֹת בְּרָא מְדַרְהָ עֶשְׂבָּא
כְּתוּרִין לָהּ יִטְעִמוּן וְשִׁבְעָה עֵדְנִין
יִחְלְפוּן עָלָהּ עַד דִּי תַנְדַּע דִּי שְׁלִיט
עֲלָאָה בְּמִלְכוּת אֲנָשָׂא וּלְמִן דִּי יִצְבָּא
יִתְנַנְּהָ: ל בַּהּ שַׁעְתָּא מִלְּתָא סַפַּת עַל
נְבוּכַדְנֶצַּר וּמִן אֲנָשָׂא טְרִיד וְעֶשְׂבָּא
כְּתוּרִין יֹאכַל וּמִטַּל שְׁמִיָּא גְּשָׁמָה
יִצְטַפַּע עַד דִּי שַׁעְרָה בְּנִשְׂרִין רַבָּה
וְטַפְרוּהִי כְּצַפְרִין: לֹא וְלִקְצַת יוֹמִיָּה אַנְהָ
נְבוּכַדְנֶצַּר עֵינֵי לְשְׁמִיָּא נְטִלַת וּמִנְדַּעֵי
עֲלֵי יְתוּב וְלַעֲלָאָה בְּרַכַּת וּלְחֵי עֲלָמָא
שִׁבְחַת וְהַדְרַת דִּי שְׁלִטְנָה שְׁלִטֹן עֲלֵם
וּמִלְכוּתָהּ עִם דָּר וְדָר: לב וְכָל דִּירֵי
אַרְעָא פְּלָה חֲשִׁיבִין וּכְמַצְבִּיָּה עַבְד
בְּחֵיל שְׁמִיָּא וְדִירֵי אַרְעָא וְלֹא אִיתֵי
דִּי יִמְחָא בִידָהּ וַיֹּאמֶר לָהּ מָה עַבְדָּתִי:

בְּצַדְקָה פָּדָה וְעִוְנוֹתֶיהָ בְּחִינַת
עֲנִיִּים אוֹלֵי תַהֲוָה אַרְכָּה לְשָׁלוֹתָהּ:
כֹּה חֵכֶל הִגִּיעַ אֶל נְבוּכַדְנֶצַּר הַמֶּלֶךְ:
כּוּ לְקַץ יְרַחִים שְׁנַיִם עֶשֶׂר עַל הַיִּכַּל
הַמְּלָכוּת שֶׁל בְּבַל מְחֵלָה תְּהִי: כּוּ
וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הֲלֹא זֹאת הִיא בְּבַל
הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר אֲנִי בְּנִיתִיהָ לְבֵית
הַמְּלָכוּת בְּתַקְפָּה חֲסִנִּי וְלִכְבוֹד הַדְרִי:
כֹּה עוֹד הִדְבֵּר בְּפִי הַמֶּלֶךְ קוֹל מִן
הַשָּׁמַיִם נָפַל לָהּ אוֹמְרִים נְבוּכַדְנֶצַּר
הַמֶּלֶךְ הַמְּלָכוּת עֲבָרָה מִמֶּךָ: כֹּט
וּמִמִּנְשָׂא אוֹתָהּ מְגַרְשִׁים וְעַם חַיּוֹת
הַשָּׂדֶה מְגוֹרְהָ עֶשֶׂב בְּשׁוֹרִים אוֹתָהּ
יֹאכִילוּ וְשִׁבְעָה מוֹעֲדִים יִחְלְפוּ
עָלֶיהָ עַד אֲשֶׁר תַּדַּע כִּי שְׁלִט
הָעֲלִיּוֹן בְּמִלְכוּת אֲנוּשׁ וְלִמֵּי שִׁירְצָהּ
יִתְנַנְּהָ: ל בַּהּ בְּשַׁעֲהָ פְּלָה הִדְבֵּר
עַל נְבוּכַדְנֶצַּר וּמִמִּנְשָׂא גְרִישׁ וְעֶשֶׂב
בְּשׁוֹרִים יֹאכַל וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם גִּוּפִי
יְרַחֵץ עַד אֲשֶׁר גְּדַל שַׁעְרוֹ בְּנִשְׂרִים
וּצַפְרֵי כְּצַפְרִים: לֹא וְלִקַּץ הַיָּמִים
אֲנִי נְבוּכַדְנֶצַּר נִשְׂאֵתִי עֵינֵי לְשָׁמַיִם
וַדַּעְתִּי עָלַי תִּתְנַשֵּׁב וְאֵת הָעֲלִיּוֹן
בְּרַכְתִּי וְאֵת חַי הָעוֹלָם שִׁבְחַתִּי
וּפְאֲרַתִּי אֲשֶׁר שְׁלִטְנִי שְׁלִטֹן עוֹלָם
וּמִלְכוּתוֹ עִם דוֹר וְדוֹר: לב וְכָל
יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כָּאִין חֲשׁוּבִים וְכַרְצוּנוֹ
עוֹשֶׂה בְּצַבָּא הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׁבִּי הָאָרֶץ

לג בה זמנא מנדעי יתוב עלי וליקר
מלכותי הדרי וזוי יתוב עלי ולי הדברי
ורברגני יבעון ועל מלכותי התקנת
ורבו יתירה הוספת לי: לד קען אנה
נבוכדנצר משבח ומרומם ומהדר
למלה שמיא די כל מעבדוהי קשט
וארחתה דין ודי מהלכין בגנה יכל
להשפלה:
ואין אשר ימחה כידו ויאמר לו מה
עשית: לג בו בזמן דעתי תתנישב
עלי ולקבוד מלכותי הדרי וזוי
ישוב אלי ואותי יבקשו יועצי ושרי
ועל מלכותי היכנתי וגדלה יתרה
נוספה לי: לד קעת אני נבוכדנצר
משבח ומרומם ומפאר את מלה
השמים אשר כל מעשיו אמת
וארחותיו משפט ואשר מהלכים
בגנה יכול להשפיל:

פסוקים א-ו: חלום נבוכדנצר - האומנם קשה לפתרון?

נושא פרקנו מתחיל מסוף הפרק הקודם, פרק ג לא-לג:

נְבוּכַדְנֶצַּר הַמֶּלֶךְ לְכָל
הָעַמִּים הָאֲמוֹת וְהַלְשׁוֹנוֹת
שְׂדָרִים בְּכָל הָאָרֶץ:
שְׁלֹמֶכֶס יָרְבָּה. הָאוֹתוֹת
וְהַנְּפִלְאוֹת, שְׁעֵשָׂה עִמִּי
אֵל עֲלִיּוֹן נָאָה לְפָנַי לְהַגִּיד.
אוֹתוֹתָיו כָּמָה גְּדוּלִים
וְנִפְלְאוֹתָיו כָּמָה תְּקִיפוֹת
מַלְכוּתוֹ מַלְכוּת עוֹלָם
וְשִׁלְטוֹנוֹ עִם דּוֹר וָדוֹר.

אֲנִי נְבוּכַדְנֶצַּר שְׁלֹו הֵייתִי
בְּבֵיתִי וְרַעְנָן בְּהֵיכָלִי. חֲלוֹם
רָאִיתִי וַיִּפְחַדְנִי וְהִרְהוּרִים
עַל מִשְׁכְּבִי וְחִזְיוֹנוֹת רֵאשִׁי
יִבְהַלְנִי. וּמִמֶּנִּי הוֹשֵׁם
צוֹ לְהִבִּיא לְפָנַי אֵת כָּל
חֻקֵּי בְּכָל אֲשֶׁר פִּתְרוֹן
הַחֲלוֹם יוֹדִיעֵנִי. אִזּוּ יָבֹאוּ
הַחֲרָטְמִים, הָאֲשֵׁפִים
הַכְּשָׂדִים וְהַקּוֹסְמִים וְאֵת
הַחֲלוֹם אֲנִי אוֹמֵר לְפָנֵיהֶם
וּפְתָרוֹנוֹ אֵין מוֹדִיעִים
לִי. וְעַד לְאַחֲרֹנָה בָּא
לְפָנַי דְּנִיָּאל אֲשֶׁר שְׁמוֹ
בְּלִטְשַׁאצַּר כְּשֵׁם אֱלוֹהֵי
וְאֲשֶׁר רוּחַ אֱלוֹהִים
קָדוֹשִׁים בּוֹ וְאֵת הַחֲלוֹם
לְפָנָיו אֲמַרְתִּי. בְּלִטְשַׁאצַּר
שֶׁר הַחֲרָטְמִים אֲשֶׁר אֲנִי
יֹדְעֵתִי כִי רוּחַ אֱלוֹהִים
קָדוֹשִׁים בָּךְ וְכָל רָז אֵינוֹ
מוֹנֵעַ אוֹתְךָ חִזְיוֹנוֹת חֲלוֹמֵי
אֲשֶׁר רָאִיתִי וּפְתָרוֹנוֹ אָמַר.

נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְכָּא לְכָל עַמְמֵי
אֲמִיָּא וְלִשְׁנַיָּא דִּי דִּירִין בְּכָל אֲרַעָא
שְׁלִמְכוֹן יִשְׂגָא. אֲתֵיָּא וְתִמְהֵיָּא
דִּי עֲבַד עִמִּי אֱלֹהָא עֵלְאָה שְׁפַר
קְדָמִי לְהַחְנוּהָ. אֲתוּהֵי כָּמָה רַבְרַבִּין
וְתִמְהוּהֵי כָּמָה תְּקִיפִין מַלְכוּתָהּ
מַלְכוּת עֲלָם וְשִׁלְטָנָה עִם דָּר וָדָר.

אֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר שְׁלָה הָיִית בְּבֵיתִי
וְרַעְנָן בְּהֵיכָלִי. חֲלוֹם חֲזִית וַיִּדְחַלְנִי
וְהִרְהוּרִין עַל מִשְׁכְּבִי וְחִזְוִי רֵאשִׁי
יִבְהַלְנִי. וּמִנִּי שִׁים טַעַם לְהַנְעֵלָה
קְדָמִי לְכָל חֻפִּימֵי בְּכָל דִּי פִּשְׁר
חֲלָמָא יְהוּדְעֵנִי. בְּאֲדִין עֲלִין
חֲרָטְמֵיָּא אֲשֵׁפֵיָּא פְשָׂדַי וְגִזְרֵיָּא
וְחֲלָמָא אָמַר אֲנָה קְדָמִיהוֹן וּפְשָׂרָה
לֹא מְהוּדְעִין לִי. וְעַד אַחֲרִין עַל קְדָמִי
דְּנִיָּאל דִּי שְׁמָה בְּלִטְשַׁאצַּר כְּשֵׁם
אֱלֹהֵי וְדִי רוּחַ אֱלֹהִין קְדִישִׁין בָּהּ
וְחֲלָמָא קְדָמוּהֵי אֲמַרְתִּי. בְּלִטְשַׁאצַּר
רַב חֲרָטְמֵיָּא דִּי אֲנָה יֹדְעַת דִּי רוּחַ
אֱלֹהִין קְדִישִׁין בָּךְ וְכָל רָז לֹא אֲנִס
לְךָ חִזְוֵי חֲלָמֵי דִּי חֲזִית וּפְשָׂרָה אָמַר.

נבוכדנצר פותח בפנייה חגיגית לכל העמים, האומות והלשונות. וכדי להסביר מדוע הוא משבח פתאום את הקדוש ברוך הוא, הוא מספר על

התרחשות מופלאה שאירעה לו. פרקנו, אם כן, הוא איגרת ששלח נבוכדנצר לכל העמים שבמלכותו (ראו ראב"ע על פסוק ד). בהמשך נעמוד על המשמעות החשובה של עובדה זו.

באיגרתו מספר נבוכדנצר על חלום שחלם. בחלום הוא ראה עץ גדול וחזק, פירותיו רבים, שוכנות בו ציפורי השמים, תחתיו גרות חיות השדה ומעץ זה ניזון העולם כולו. לפתע הוא שמע מלאך שמצווה לחרות ולהשמיד את העץ, אך להשאיר את שורשיו קיימים.

לכאורה החלום ופירונו פשוטים. די ברור שהעץ הוא נבוכדנצר עצמו. מכאן עולה שאלה: שום אשף, חרטום או כשדי לא יכול היה לגלות זאת? האומנם קשה להבין שנבוכדנצר רואה את עצמו כמושל עצום שכל העולם ניזון ממנו כמו העץ שבחלום? יתרה מזאת, באמצע החלום עצמו מתרחש מעבר ממשל לנמשל, כאשר נבוכדנצר מספר על לב אנושי שיוחף ללב של חיה (פסוק יג):

לְבַבָּהּ מִן אֲנָשָׁא יִשְׁנֹן, וּלְבַב חַיָּוָה
 יִתְיַהֵב לָהּ, וְשִׁבְעָה עֶדְנִין יִחְלְפוּן
 לְבֹ מֵאֲנוּשׁ יִשְׁנֹן וְלֵב חַיָּוָה
 יִתְנוּ לוֹ וְשִׁבְעָה מוֹעֲדִים
 יִחְלְפוּ עָלָיו.

על איזה לב אנושי מדובר? הרי עד עכשיו דובר על עץ! די ברור מכאן שהחלום גונז בו גם את הפתרון, והעץ רומז באופן מובהק לאדם, שהוא ככל הנראה נבוכדנצר עצמו. אם כן, מדוע חרטומי המלך לא יכלו לפתור חלום כה פשוט?

יכול להיות שכולם אכן הבינו את הפתרון הפשוט של החלום, אלא שאיש מהם לא העז לומר זאת לנבוכדנצר. כיצד אפשר להגיד למלך שהוא עומד להיעקר ממלכותו ולהפוך לחיית השדה? ייתכן ששליט עריץ כזה יוצר מציאות בה כולם מעדיפים תמיד לשתוק. ובכל אופן, מאת ה' הייתה זאת, שנבוכדנצר יזדקק לעזרתו של דניאל.

תשובה זו מעוררת אותנו לשאלה נוספת: מדוע נבוכדנצר לא פנה לדניאל מלכתחילה? למה הוא לא קרא לדניאל לפני שהזעיק את שאר החכמים?

הרי הוא כבר למוד ניסיון, הוא בוודאי זוכר היטב כיצד הבהיל אותו חלום מוזר (בפרק ב), ורק דניאל הצליח לפתור אותו. למעשה, נבוכדנצר מעיד במפורש כי הוא זוכר את חכמתו של דניאל: "אָנָה יִדְעַת דֵּי רוּחַ אֱלֹהִין קְדִישִׁין בְּךָ" (פסוק ו) - ידעתי כי רוח אלוהים קדושים בך. מדוע, אם כן, לא לפנות מיד למומחה הראשי לפיצוח חלומות?

נראה שהסיבה מתקשרת לנקודה שכבר ראינו בתחילת הספר: נבוכדנצר אינו רוצה להזדקק לחכמי ישראל. נבוכדנצר מעדיף להימנע ככל האפשר מפנייה לדניאל, כי כל פנייה כזו מחזקת את תלותו בדניאל.

ראינו בפרק שעבר כיצד ניסה נבוכדנצר להתנגד לפתרון חלומו הקודם, ולהעמיד צלם שיוכל לשנות את רוע הגזרה ולמנוע את מפלת בבל. ראינו גם כמה היה לו חשוב שדווקא חנניה מישאל ועזריה ישתחוו לצלם, כדי שעם ישראל יודה בנחיתות שלו ביחס לבבל. לאור זאת, ברור מדוע נבוכדנצר אינו רוצה להזדקק לדניאל ולחכמי ירושלים, שהרי כל מגמתו היא להעמיד את עצמו בתור חלופה לירושלים.

אולם, ניסיונו של נבוכדנצר להסתדר ללא דניאל מסתיים בכישלון. זהו, למעשה, עניינה של סדרת החינוך שנבוכדנצר עובר בפרקים אלה: עליו להבין כי לא הוא המחליט, יש גזרת עליון. היא המושלת באמת בעולם, והיא גם קובעת כי עם ישראל נמצא בעולם, והאנושות כולה זקוקה לו.

פסוקים ז-כג: הבהמיות שבגאווה

וְחִזְוֵי רֵאשֵׁי עַל מְשֻׁכְּבֵי הַיּוֹת
וְאָלוּ אֵילָן בְּגוֹא אַרְעָא וְרוּמָה שְׂגִיָּא.
רְבָה אֵילָנָא וְתַנְקֻף וְרוּמָה יִמְטָא
לְשִׁמְיָא וְחִזּוּתָהּ לְסוּף כָּל אַרְעָא.
עֲפִיָּה שְׁפִיר וְאַנְבָּה שְׂגִיָּא וּמְזוּן
לְכֻלָּא בְּהַ תְּחַתּוּהִי תִטְלַל חֵיוֹת בְּרָא
וּבְעִנְפוֹהִי יְדוּרָן צִפְרֵי שְׁמִיָּא וּמְנָה
יִתְזוּן כָּל בְּשָׂרָא. חִזָּה הַיּוֹת בְּחִזְוֵי

וְחִזְוֵי רֵאשֵׁי עַל מְשֻׁכְּבֵי הַיּוֹת
וְאָלוּ אֵילָן בְּגוֹא אַרְעָא וְרוּמָה שְׂגִיָּא.
רְבָה אֵילָנָא וְתַנְקֻף וְרוּמָה יִמְטָא
לְשִׁמְיָא וְחִזּוּתָהּ לְסוּף כָּל אַרְעָא.
עֲפִיָּה שְׁפִיר וְאַנְבָּה שְׂגִיָּא וּמְזוּן
לְכֻלָּא בְּהַ תְּחַתּוּהִי תִטְלַל חֵיוֹת בְּרָא
וּבְעִנְפוֹהִי יְדוּרָן צִפְרֵי שְׁמִיָּא וּמְנָה
יִתְזוּן כָּל בְּשָׂרָא. חִזָּה הַיּוֹת בְּחִזְוֵי

מתוך "חזון וחלומות" - הרב שלומי בדש

לרכישת ספרים: <https://shop.yhb.org.il>

בְּחַיֹּנוֹת רֵאשִׁי עַל
 מִשְׁכְּבֵי וְהִנֵּה מִלְאָךְ וְקִדּוּשׁ
 מִשְׁמַיִם יֵרֵד. קָרָא בְּכַח וְכֵן
 אָמַר כָּרְתוּ הָאֵילָן וְנִצְצוּ
 עֲנָפוּ הַשִּׁירֵי עֲלָיו וּפְזָרוּ
 פָּרְיוֹ תִּנּוּד הַחַיָּה מִתְחַתֵּיו
 וְהַצִּפְרִים מִעֲנָפוֹ. אַךְ
 עָמַד שְׂרָשְׁוֹ בְּאֶרֶץ הַנִּיחוּ
 וּבִאֲסוּר שֶׁל בְּרֹזֶל וְנַחֲשֶׁת
 בְּדֶשֶׁא הַשָּׂדֶה וּבִטַל
 הַשָּׁמַיִם יִרְחָץ וְעַם הַחַיָּה
 חָלְקוּ בְּעֵשֶׂב הָאֶרֶץ. לְבוֹ
 מֵאֲנוּשׁ יִשְׁנוּ וְלֵב חַיָּה יִנְתֵּן
 לוֹ וְשִׁבְעָה מוֹעֲדִים יַחֲלִפוּ
 עָלָיו. בְּגִזְרַת מִלְאָכִים
 הַדָּבָר וּמֵאֲמַר קִדּוּשִׁים
 הַמִּשְׁאֵלָה לְמַעַן אֲשֶׁר
 יִדְעוּ הַחַיִּים כִּי שׁוֹלֵט
 הָעֲלִיוֹן בְּמַלְכוּת אָנוּשׁ,
 וְלִמֵּי שְׂוֹרָעָה יִתְנַנֵּה,
 וְשֹׁפֵל אֲנָשִׁים יִקִּים עָלָיָה.
 זֶה הַחֲלוּם רָאִיתִי אֲנִי
 הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר וְאִתָּה
 בְּלִטְשַׁאצַּר פִּתְרוֹנוֹ אָמַר
 מִפְּנֵי שֶׁכָּל חֲכָמֵי מַלְכוּתִי
 אֵינָם יְכוּלִים לְהוֹדִיעֵנִי
 הַפִּתְרוֹן וְאִתָּה יְכוּל כִּי
 רוּחַ אֱלֹהִים קִדּוּשִׁים
 בָּךְ. אִזְ דְּנִיֵּאל אֲשֶׁר שְׁמוֹ
 בְּלִטְשַׁאצַּר הַשְּׂתוּמָם
 קָשְׁעָה אַחַת וְרַעִיוֹנִי
 יִבְהַלְהוּ וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ
 וַיֹּאמֶר בְּלִטְשַׁאצַּר הַחֲלוּם
 וּפִתְרוֹנוֹ אֵל יִבְהַלְךָ וַיַּעַן
 בְּלִטְשַׁאצַּר וַיֹּאמֶר אֲדוֹנֵי
 הַחֲלוּם לְשׁוֹנְאִיָּךְ וּפִתְרוֹנוֹ
 לְצַרִּיָּךְ. הָאֵילָן אֲשֶׁר רָאִיתָ
 אֲשֶׁר גָּדַל וְחִזַּק וְגִבְהוּ
 יִגִּיעַ לַשָּׁמַיִם וּמְרֹאֵהוּ לְכָל
 הָאֶרֶץ. וְעָלָיו יָפִים וּפְרִי
 רַב וּמְזוֹן לְכָל בּוֹ תְּחַתֵּי

רֵאשִׁי עַל מִשְׁכְּבֵי וְאֵלוֹ עִיר וְקִדְשֵׁי מִן
 שְׁמַיָא נַחַת. קָרָא בְּחֵיל וְכֵן אָמַר גְּדִי
 אֵילָנָא וְנִצְצוּ עֲנָפוֹהִי אֲתֵרוּ עָפְיָה
 וּבִדְרוּ אֲנַבְהָ תִּנּוּד חַיֹּתָא מִן תְּחַתּוֹהִי
 וְצִפְרִיָא מִן עֲנָפוֹהִי. בְּרַם עָמַד
 שְׂרָשְׁוִהִי בְּאֶרֶץ שְׁבָקוּ וּבִאֲסוּר דִּי
 פְּרֹזֶל וּנְחֶשֶׁת בְּדִתְאָא דִי בְרָא וּבִטַל
 שְׁמַיָא וְצִטְבַּע וְעַם חַיֹּתָא חֲלָקָה
 בְּעֵשֶׂב אֶרֶץ. לְבַבָּה מִן אֲנָשָׁא
 יִשְׁנוֹן וְלִבְבַּ חַיָּה יִתִּיב לָהּ וְשִׁבְעָה
 עֲדָנִין יַחֲלִפוּן עֲלוֹהִי. בְּגִזְרַת עִירִין
 פִּתְגָמָא וּמֵאֲמַר קִדְשִׁין שְׁאֵלְתָא
 עַד דְּבִרַת דִּי יִנְדַּעוּן חַיָּיָא דִּי שְׁלִיט
 עֲלָאָה בְּמַלְכוּת אֲנָשָׁא וְלִמֵּן דִּי יִצְבָּא
 יִתְנַנֵּה וְשֹׁפֵל אֲנָשִׁים יִקִּים עָלָהּ. דְּנָה
 חֲלָמָא חֲזִית אֲנָה מִלְכָא נְבוּכַדְנֶצַּר
 וְאִנְתָּ בְּלִטְשַׁאצַּר פִּשְׂרָא אָמַר כָּל
 קְדָבֵל דִּי כָל חֲכִימֵי מַלְכוּתִי לָא יְכָלִין
 פִּשְׂרָא לְהוֹדְעַתֵּנִי וְאִנְתָּ פִּהֵל דִּי רוּחַ
 אֱלֹהִין קִדְשִׁין בָּךְ. אִזְ דְּנִיֵּאל דִּי
 שְׂמָה בְּלִטְשַׁאצַּר אֲשֶׁתוּמָם קָשְׁעָה
 חֲדָה וְרַעִינְהִי יִבְהַלְנָה עֲנָה מִלְכָא
 וְאָמַר בְּלִטְשַׁאצַּר חֲלָמָא וּפִשְׂרָא
 אֵל יִבְהַלְךָ עֲנָה בְּלִטְשַׁאצַּר וְאָמַר
 מְרִי חֲלָמָא לְשׁוֹנְאָךְ וּפִשְׂרָה לְעַרְךָ.
 אֵילָנָא דִּי חִזַּקְתָּ דִּי רַבָּה וְתִקַּף וְרוּמָה
 יִמְטָא לַשְׁמַיָא וְחֲזוּתָהּ לְכָל אֶרֶץ. א.
 וְעָפְיָה שְׁפִיר וְאֲנַבְהָ שְׂגִיָא וּמְזוֹן

תגור חית השדה ובענפיו תשכנה צפרי השמים. אתה הוא המלך אשר גדלת וחזמת וגדלתה גדלה והגיעה לשמים ושלטונך לסוף הארץ. ואשר ראה המלך מלאך ומדוש שירד מן השמים ואמר כרתו האילן והשחיתוהו ואלם עקר שרשיו בארץ הניחו ובאסור של ברזל ונחשת בדשא השדה ובטל השמים ירחץ ועם חית השדה חלקו עד אשר שבעה מועדים יחלפו עליו. זה הפתרון המלך וגזרת עליון היא שהגיעה אל אדוני המלך. ואותך מגרשים מאנוש ועם חית השדה יהיה מגורך ועשב כשורים אותך יאכילו ומטל השמים אותך רוחצים ושבעה מועדים יחלפו עליך עד אשר תדע כי שולט עליון במלכות אנוש ולמי אשר ירצה יתננה. ואשר אמרו להנים עקר שרשיו של האילן המלכות לך קימת מאשר תדע כי שולטים השמים.

לכלא בה תחתוהי תדור חיות ברא ובענפיהו ישכנו צפרי שמיא. אנתה הוא מלכא די רבית ותמפת ורביתך רבת ומטת לשמיא ושלטנך לסוף ארעא. ודי חזה מלכא עיר ונדיש נחת מן שמיא ואמר גדו אילנא ונחלוהי ברם עקר שרשוהי בארעא שבקו ובאסור די פרזל ונחש בדתא די ברא ובטל שמיא יצטבע ועם חיות ברא חלקה עד די שבעה עדנין יחלפון עלוהי. דנה פשרא מלכא וגזרת עלאה היא די מטת על מרי מלכא. וכן טרדין מן אנשא ועם חיות ברא ליהוה מדך ועשבא כתורין לך יטעמון ומטל שמיא לך מצבעין ושבעה עדנין יחלפון עלך עד די תנדע די שליט עלאה במלכות אנשא ולמן די יצבא יתננה. ודי אמרו למשבק עקר שרשוהי די אילנא מלכותך לך קימה מן די תנדע די שלטן שמיא.

כאמור, החלום מתאר כיצד נבוכדנצר יגורש מממלכתו וימצא את עצמו בין בעלי החיים.

החלום חושף באופן פלאי אמת עמוקה: ככל שאדם גאה יותר, עסוק יותר בעצמו, הוא מאבד במידת מה את צלם האלוהים שבו ומתקרב לבהמיות. אדם שנוהג בגסות בכביש, זולל מהשולחן ללא התחשבות וכדומה, מכונה לפעמים "בהמה" - התנהגותו בהמית. אלא שבדרך כלל לא יחול בגופו

שינוי חיצוני הנראה לעין. אצלנו, באווירה המיוחדת של ספר דניאל, האמת העמוקה מתגלה לעיני כולם. נבוכדנצר הופך לבהמה ממש.⁴²

כל מה שנבוכדנצר עבר עד כה לא הספיק. החלום בעל המשמעות העולמית שלא הצליח לפתור ואפילו לא זכר אותו, ההזדקקות לפתרונו של דניאל, איש ירושלים, העמידה המפעימה של חנניה מישאל ועזריה מולו והינצלותם המופלאה מכבשן האש - כל המאורעות הללו עדיין לא הכניעו את לבו של נבוכדנצר. הוא נוכח לדעת את מגבלות כוחו, וכן ראה כיצד עם ישראל איננו כלה, לעומת המתנכלים לו שדווקא הם נשרפים - ועדיין נשאר בגאותו המזויפת, מכור למעמדו החיצוני. כידוע, קשה לתקן מידות בנפש, אפילו מידה אחת, ואפילו לחובשי בית המדרש, האמונים על תיקון מידותיהם. על אחת כמה וכמה לאדם כזה.

כפי הנראה, שורשיו לא נעקרים, כיוון שמי שמעמיד עצמו כשליט העולם, ה' אינו רוצה להפילו בלבד; אין תועלת אמיתית בהריגתו. ה' הרוצה בתשובה ולא במות הרשע, מעוניין להעבירו תהליך, כדי שהוא בעצמו יכיר בכוחו וביכולותיו, וגם בכך שמן השמיים ניתנה לו הרשות והמלוכה. בדומה לפרעה, שלא מת על ים סוף, כדי לספר תהילתו של ה', כפי שאכן קרה בניווה.⁴³ ואולי על פי ביאור זה, נוכל להבין מדוע שליחי נבוכדנצר לשרוף את חנניה מישאל ועזריה נשרפו, והוא לא נשרף.

כעת באו החלום ופשרו, כדי להכריח את נבוכדנצר להבין שבמקום שבו יש גאווה - אין אנושיות. המעשה הזה מגלם אמת פשוטה: ככל שאדם מוסיף ענווה - הוא מחזק את צלם האלוהים שבו; ולהפך, ככל שהוא מתגאה - הוא

42. העניין מזכיר לנו את מה שראינו בפרק הקודם. כאשר נבוכדנצר מתנהג כמו כלב, הדבר מופיע בחוץ והוא גם נשמע נובח ככלב.

43. מכילתא דרבי ישמעאל (בשלח, מסכתא דויהי, 1): "וַיִּשְׁבוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ אֶת הַרְרָב וְאֶת הַפְּרָשִׁים (שמות יד, כח) ... ר' נחמיה אומר חוץ מפרעה עליו הכתוב אומר (שם ט, טז): וְאֹלָם בְּעֵבֹר זֹאת הִצְמַדְתִּיךָ...". פרקי דרבי אליעזר (מב): "ר' נחוניא בן הקנה אומר: תדע לך כח התשובה, בא וראה מפרעה מלך מצרים, שמרד בצור עליון הרבה מאד... והלך ומלך בננוה... וכששלח הקב"ה ליונה להנבא עליה להחריבה, שמע פרעה ועמד מכסאו וקרע בגדיו ולבש שק ואפר והכריז בכל עמו שיצומו כל העם שני ימים וכל מי שיעשה את הדברים הללו ישרף באש...".

הולך ומתבהם, הולך ומצמצם את המרחק בינו ובין בעלי החיים, כמו שקרה בפועל לנבוכדנצר.

נכון, לא תמיד רואים זאת בפועל ובצורה גלויה כל כך, אבל האמת הזו תמידית. מה שאירע לנבוכדנצר ממחיש עיקרון יסודי שאפשר באותה מידה גם לקרוא עליו בספר משלי או במסילת ישרים, אלא שכאן הוא קיבל נפח, צבע ותנועה. האמת המופשטת קרמה עור וגידים מול העיניים, וכעת אפשר להבין מה הגאווה עושה ולמה היא גורמת; כיצד הגאווה מוציאה את האדם מאנושיותו עד שהוא נהיה כבהמה.

השראת השכינה מעוררת ענווה גדולה. כשרואים כהנים בעבודתם לויים בדוכנים וישראל במעמדם, כששומעים את נביאי ה' בארץ ישראל שנותנת פירותיה בעין יפה, כשילדים משחקים ברחובות ירושלים. ממילא, כשהאור דועך בירושלים לשעה ובבל שולטת עליה - אין להתפלא שנבוכדנצר חש גאווה גדולה.

פתרון הנבואה תלוי באדם

נקודה אחת בחלומו של נבוכדנצר נשארה בלתי פתורה, גם לאחר פתרונו של דניאל. נבוכדנצר מתאר כיצד עוברים 'שבעה עידין' עד חזרתו לאנושיותו (פסוק יג):

לְבָבָה מִן אֲנָשָׁא יִשְׁנֹן, וּלְבַב חַיָּה
 יִתְיַהֵב לָהּ, וְשִׁבְעָה עֵדְיִין יִחְלְפוּן
 עָלוּהָ.
 לְבוּ מְאֹנֹשׁ יִשְׁנוּ וְלֵב חַיָּה
 יִנְתֵּן לוֹ וְשִׁבְעָה מוֹעֲדִים
 יִחְלְפוּ עָלָיו.

כמה הם שבעה עידינים? שבעה ימים או שבועות? חודשים או אולי שנים? גם כשדניאל פותר את החלום, הוא משאיר פרט זה ללא פתרון (פסוק כב):

וְלֹא טָרְדִין מִן אֲנָשָׁא וְעַם חַיִּית בְּרָא
 לְהוֹה מְדֻרָה, וְעִשְׂבָּא כְּתוּרִין לָךְ
 יִטְעֵמוּן, וּמִטַּל שְׁמַיָּא לָךְ מְצַבְעִין
 וְשִׁבְעָה עֶדְנִין יִחְלְפוּן עֲלֶיךָ, עַד דִּי
 תִּנְדַּע דִּי שְׁלִיט עֲלָאָה בְּמַלְכוּת
 אֲנָשָׁא וּלְמִן דִּי יִצְבָּא יִתְנַנְהָ.
 וְאוּתָךְ מְנַרְשִׁים מְאֹנֹשׁ
 וְעַם חַיִּית הַשְּׂדֵה יִהְיֶה
 מְגוּרָךְ וְעִשְׂבֵי כְּשָׁרִים
 אוּתָךְ יִאֲכִילוּ וּמִטַּל
 הַשְּׁמַיִם אוּתָךְ רוֹחֲצִים
 וְשִׁבְעָה מוֹעֲדִים יִחְלְפוּ
 עֲלֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּדַּע כִּי
 שׁוֹלֵט עֲלִיוֹן בְּמַלְכוּת אֲנוֹשׁ
 וּלְמִי שִׁיִּרְצָה יִתְנַנְהָ.

גם אנו איננו יכולים לדעת כמה הם שבעה עידינים, שכן לא ידוע לנו לכמה זמן נעלם נבוכדנצר ממלכותו ושהה בין חיות השדה. גם בהמשך לא נמסר פרט זה, ורק נאמר כי לבסוף הוא חזר למלכותו. אולם מעבר לשאלה כמה זמן ארכה תקופה זו, השאלה הכבדה ביותר היא על דניאל - כיצד הוא לא פתר זאת? מדוע הוא לא הסביר את אחד הפרטים החשובים בחלום, שבוודאי היה משמעותי גם בעיני נבוכדנצר?

שאלה זו מובילה אותנו לאחד מיסודות הנבואה. פעמים רבות נבואות נשארות "פתוחות" מבחינת הפרשנות שלהן. כלומר יש נבואות גרעין אלוהי שיתקיים ויהי מה, אך לא מפורש כיצד בדיוק הוא יצא לפועל. הסיבה היא שדרך מימוש הנבואה תלוי בנו.

את העיקרון הזה אנו מוצאים בנוגע לנבואה על גלות בבל, שתארך שבעים שנה. הזכרנו לעיל (פרק ב) כי ישנן כמה וכמה אפשרויות כיצד למנות שנים אלו, כיצד לקבוע מתי הן מתחילות ומתי הן מסתיימות. ריבוי האפשרויות נוצר בכוונה תחילה, כדי שאנו במעשינו נקבע כיצד תתממש הנבואה. קץ הגלות תלוי בנו.

גם חשבון ארבע מאות השנים שנגזרו על עם ישראל בברית בין הבתרים, "וְעִבְדוּם וְעָנּוּ אִתָּם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" (בראשית טו, ג), אינו פשוט. הרי אנחנו יודעים שבפועל בני ישראל ישבו במצרים רק מאתיים ועשר שנים. חז"ל אומרים שחשבון ארבע מאות השנים מתחיל מלידת יצחק (ראו רש"י שם, על פי סדר עולם רבה פרק ג), והרמב"ן אומר שהן התחילו בברית בין הבתרים ונוספו להן שלושים שנה בגלל חטאים. בנוסף, ארבע מאות השנים לא היו

שוות - מהן שנים של גרות בארץ כנען ומהן מגורים במצרים, מהן שנים של רווחה יחסית ומהן שעבוד ועבודת פרך. אם כן, גרעין הנבואה בוודאי נועד להתקיים, אבל לא היה ידוע מראש כמה זמן תארך בפועל תקופת השעבוד והעינוי, וכיצד בדיוק יבואו השעבוד והעינוי לידי ביטוי - בחיי גרות בלבד או בעבודה קשה.

כך גם אצלינו, דניאל משאיר את פרק הזמן המתואר בחלום ללא פירוש, כי העניין בחלום איננו כמות הזמן. על נבוכדנצר לעבור שבעה זמנים, שבע התפתחויות נפשיות, שבעה מהלכי נפש, לפני שיוכל לחזור לאנושיות. כעת הדבר תלוי בו: שבעת הזמנים האלו יכולים להימשך שבע דקות, שבעה ימים או שבעה חודשים. אם נבוכדנצר יתן ליבו לשוב ולהכיר במלכות ה' בעולם - יתקצרו הזמנים, אך אם יקשה את ליבו - הם יתארכו. ייתכן גם שכל שלב יהיה באורך שונה. רק לאחר שיושלם התהליך כולו, על שבעת חלקיו, ישוב נבוכדנצר למלכותו. הוא עצמו, בבחירתו החופשית, יקבע את קצב התהליך שיעבור.

פסוק כד: עצת דניאל

לְהוֹן מֶלֶכָא מְלָכִי יִשְׁפֹּר עֲלֶיךָ וְחֻטְאָךָ
 בְּצִדְקָה פָּרַק וְעִוְיָתְךָ בְּמַחַן עֲנִינוּ הוּ
 תְּהִינָא אַרְכָּה לְשָׁלוֹתְךָ.
 לְכוּ הַמְלֶכָה עֲצָתִי תִיטֵב
 עֲלֶיךָ וְחֻטְאֶיךָ בְּצִדְקָה
 פָּדֶה וְעִוְיָתְךָ בְּחִינַת
 עֲנִיּוּם אוֹלֵי תְהִיָּה אַרְכָּה
 לְשָׁלוֹתְךָ.

באופן מתמיה, דניאל אינו מסתפק בפתרון החלום, אלא מוסיף ומייעץ לנבוכדנצר כיצד לדחות את הגזרה. דניאל מייעץ לו לתת צדקה ולחון עניים ובכך לדחות את הגזרה. צעד זה של דניאל מעורר קושי: הרי אנו מכירים את נבוכדנצר ואת רשעותו. זהו המלך האכזרי שהחריב את בית המקדש והגלה את ישראל. אם סוף סוף נגזרה עליו גזרה שירד ממלכותו, דבר שבאופן פשוט אמור להיות חיובי לעם ישראל, מדוע דניאל מייעץ לו כיצד להינצל?

אכן, צעד זה היה קשה גם בעיני חז"ל, והם קבעו כי דניאל נענש עליו (בבא בתרא ד, א):

והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ר' יהושע בן לוי: מפני מה נענש דניאל? מפני שהשיא נצה לנבוכדנצר.

מלבד זה אפשר לשאול: הרי העצה הזו לא תבטל את הגזרה, אלא לכל היותר תצליח לדחות את מועד קיומה, שהרי ודאי שנבוכדנצר בגאוותו לא יוכל להתמיד בצדקה לעניים, אם כך מדוע דניאל מיעץ אותה? אפשר להסביר את התנהגותו של דניאל בכמה דרכים.

אפשרות אחת היא, כפי שלמדנו, נבוכדנצר הוא מלך אכזרי ביותר, ואנו זוכרים מה קרה לאחר החלום הקודם שלו (פרק ב). כאשר כל החרטומים והמכשפים לא הצליחו לעמוד במשימה הבלתי-אפשרית שנבוכדנצר הטיל עליהם, הוא איים להוציא את כולם להורג. דניאל חושש לבשר לנבוכדנצר שהוא עומד לרדת ממלכותו לתקופה מסוימת ולהפוך לבהמה, כי נבוכדנצר מסוגל להורות שיוציאו אותו להורג. דניאל מעריך שאם הוא ייתן לנבוכדנצר עצה להמתיק מעט את הגזרה, זה ירגיע את זעמו.

אפשרות אחרת, היא שדניאל רואה לנגד עיניו את המצב של עם ישראל. עם ישראל נמצא בראשית הגלות, אחרי חורבן איוס ונורא, ואנשים רבים ממנו מצויים בעוני מחפיר. על כן דניאל מיעץ לנבוכדנצר לתת צדקה, בתקווה כי הכסף יגיע לבזקקים היהודים. דניאל מבין כי עדיף להיטיב עם נבוכדנצר שלא כפי המגיע לו, כדי להחיות את גולי יהודה. ואולי גם מעריך, כפי שכתבנו, שבלאו הכי נבוכדנצר לא יצליח להתמיד בכך, והגזרה מכל מקום בא תבוא, אבל בינתיים יוכלו אחיו היהודים להתבסס מעט.⁴⁴

44. תנחומא (משפטים ד): "וכי תעלה על דעתך שדניאל הצדיק היה משיא עצה כזו לנבוכדנצר שונאו של מקום? אלא לפי שראה את ישראל שלפִיגולה (פליטי גולה), מטולטלים, דווים ברעב, לפיכך השיאו עצה כזו ברחמנותו עליהם, לפי שהיה יודע שלסוף נפשו קניטא (שלאחר זמן, יימנע נבוכדנצר מלתח). מיד פתח אותו רשע אוצרותיו וחלק להם י"ב חודש. לאחר י"ב חודש שכח אותו רשע את החלום והתחיל לטייל על פלטרין שלו, שמע קול המון צעקת העניים לפני אוצרותיו, אמר לעבדיו: מה קול זה שאני שומע? אמרו לו: העניים שהגלית תובעים פרנסתם. מיד נכנס בו עין רעה, ענה מלפא ואמר הלא דא היא בקל רבתיא די אנה בנתיח לבית מלכו בחקף חסני וליקר הדרוי (דניאל ד, 18).

אפשרות שלישית היא שדניאל כלל אינו נותן עצה לגבוכדנצר; עניין הצדקה טמון כבר בחלום עצמו. גבוכדנצר מבין שהחלום שחלם, כמו גם החלום של הפסל בעל ראש הזהב, הוא בעל משמעות מכרעת. גבוכדנצר משמש בפועל כמלך על כל העולם, ולכן לחלום צריכה להיות משמעות עולמית. מכאן גם שכל מרכיב בחלום נושא בקרבו משמעות, ויש לפענח כל פרט ופרט בו. אם בחלום כל חיות השדה ניזונות מהעץ, הרי שגבוכדנצר אמור לדאוג לפרנסתם של אנשים.

אפשר גם להסביר שעל ידי עשיית הצדקה, גבוכדנצר יכול לעבור את שבעת התהליכים הנפשיים בדרך קלה יותר. דניאל מודיע לגבוכדנצר על האפשרות הזו לא כדי לעשות עמו חסד, אלא מתוך רצון שהוא יעבור תיקון אמיתי, תשובה עמוקה יותר.

פסוקים כט-לג: השפעת החלום

וּמֵאֲנוּשׁ אוֹתָךְ מְגֵרְשִׁים
וְעַם חֵיַת הַשָּׂדֶה מְגוֹרָרָךְ
עֵשֶׂב כְּשֹׁנָיִם אוֹתָךְ
יֵאָכְלוּ וְשִׁבְעָה מוֹעֲדִים
יִחַלְפוּ עֲלֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּדַע
כִּי שׁוֹלֵט הָעֵלְיוֹן בְּמַלְכוּת
אֲנוּשׁ וְלָמִי שְׂיִרְצָה יִתְנַנֶּה.
בַּהּ בְּשִׁעָה כָּלָה הַדָּבָר עַל
גְּבוּכְדָנְצָר וּמֵאֲנוּשׁ גֵּרֶשׁ
וְעֵשֶׂב כְּשֹׁנָיִם יֵאָכְל וּמִטַּל
הַשָּׁמַיִם גּוֹפּוּ יִרְחֹץ עַד
אֲשֶׁר גָּדַל שְׁעָרוֹ כְּנִשְׂרִים
וְצִפְרָנְיוֹ כְּצִפְרִים. וְלִקְוֹץ
הַיָּמִים אֲנִי גְבוּכְדָנְצָר
נִשְׂאֵתִי עֵינֵי לְשָׁמַיִם וְדַעֲתִי

וּמִן אֲנִשָּׂא לָךְ טְרִדִין וְעַם חֵיֹת בְּרָא
מְדֻרָה עֵשֶׂבָא כְּתוֹרִין לָךְ יִטְעֵמוּן
וְשִׁבְעָה עֲדָנִין יִחַלְפוּן עֲלֶיךָ עַד דִּי
תִּנְדַּע דִּי שְׁלִיט עֲלָאָה בְּמַלְכוּת
אֲנִשָּׂא וְלָמֵן דִּי יִצְבָּא יִתְנַנֶּה. בַּהּ
שְׁעֵתָא מְלֵתָא סְפַת עַל גְּבוּכְדָנְצָר
וּמִן אֲנִשָּׂא טְרִיד וְעֵשֶׂבָא כְּתוֹרִין
יֵאָכְל וּמִטַּל שְׁמַיָּא גְשֵׁמָה יִצְטַבַּע
עַד דִּי שְׁעָרָה כְּנִשְׂרִין רְבָה וְטַפְרוּהִי
כְּצִפְרִין. וְלִקְצַת יוֹמָיָה אֲנָה
גְבוּכְדָנְצָר עֵינֵי לְשָׁמַיָּא נְטִילַת

(כו). אמר: אילולי בית הממון שלי, מהיכן אני בונה המדינה הזו כולה? צוה ופסק להם שנאמר (שם כח): עוד מלמא קפם מלקא וגו'. אמר ליה הקדוש ברוך הוא: רשע, מי גרם לך שלוה כל אותן י"ב חודש? הלא הצדקה שעשית! ומה אומות העולם כך, ישראל על אחת כמה וכמה, לכך נאמר (ישעיהו נו, א): כה אָמַר ה' שְׁמֵרוּ מִשְׁפָּט וְעֲשׂוּ צְדָקָה".

עָלֵי תִתְיָשֶׁב וְאֵת הָעֲלִיּוֹן
 בְּרַכְתִּי וְאֵת חֵי הָעוֹלָם
 שְׂבַחְתִּי וּפְאֲרֵתִי אֲשֶׁר
 שָׁלְטוֹנוֹ שְׁלֹטוֹן עוֹלָם
 וּמַלְכוּתוֹ עִם דּוֹר וָדוֹר. וְכָל
 יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כָּאִין חֲשׂוּבִים
 וְכִרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּצַבָּא
 הַשָּׁמַיִם וְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְאִין
 אֲשֶׁר יִמְחָה בְּיָדוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ
 מָה עֲשִׂיתָ. בּוֹ בְּזַמֵּן דַּעְתִּי
 שָׁבָה עָלַי וְלִכְבוֹד מַלְכוּתִי
 הִדְרִי וְזִיוֵי שֵׁב אֵלַי וְאֹתִי
 יִבְקָשׁוּ יוֹעֲצֵי וְשָׂרֵי וְעַל
 מַלְכוּתִי הוֹכֵנְתִי וַיִּגְדֹּלָה
 יְתָרָה נִסְפָּה לִּי.

וּמִנְדְּעֵי עָלַי יְתוּב וּלְעֹלָאָה בְּרַכְתִּי
 וְלַחֵי עֲלָמָא שְׂבַחְתָּ וְהִדְרַת דִּי
 שְׁלֹטְנָה שְׁלֹטָן עֲלָם וּמַלְכוּתָהּ
 עִם דָּר וָדָר. וְכָל דְיָרֵי אַרְעָא כָּלָה
 חֲשִׁיבִין וְכַמְצָבִיָּה עֲבַד בְּחִיל
 שְׁמַיָּא וְדְיָרֵי אַרְעָא וְלֹא אִיתִי דִּי
 יִמְחָא בִּידָה וַיֹּאמֶר לָהּ מָה עֲבַדְתָּ.
 בַּה זְמָנָא מִנְדְּעֵי יְתוּב עָלַי וְלִיקָר
 מַלְכוּתִי הִדְרִי וְזִיוֵי יְתוּב עָלַי וְלִי
 הִדְבְּרִי וְרַבְרַבְנִי יִבְעוֹן וְעַל מַלְכוּתִי
 הִתְקַנַּת וְרַבּוּ יְתִירָה הוֹסְפַת לִי.

האם נבוכדנצר באמת השתנה פיזית לגמרי לצורת בהמה? אם כן, איך ייתכן שלא מרדו בו באותה העת? איך נשא עיניו לשמיים בהיותו בהמה? שאלה נוספת, בפרק שלנו הוא אומר (דניאל ה, לא): "דִּי שְׁלֹטְנָה שְׁלֹטָן עֲלָם וּמַלְכוּתָהּ עִם דָּר וָדָר", ואילו בפרק הקודם הוא אמר בסדר הפוך (דניאל ג, לא): "מַלְכוּתָהּ מַלְכוּת עֲלָם וְשְׁלֹטְנָה עִם דָּר וָדָר"? מדוע קיבל עונש זה, ומה הקשר בין חלום הצלם, יצירת הצלם וחלום האילן? (שאלות המלבי"ם כאן).

המלבי"ם עונה על שאלות אלו, שנבוכדנצר לא השתנה פיזית לבהמה, אלא נכנס למרה שחורה, והחל להתבודד מבני אדם ולאכול עשבים, עד כדי כך ששיער גופו וציפורניו ושאר ענייני ניקיון אנושיים היו רחוקים ממנו, ונדמה כבהמה בהתנהגותו. נראה לומר, שלכן לא סר ממלכותו, שכן נשאר לשלוט אלא שנדמה היה שנשתגע, שזה רק הפחיד יותר את סובביו. לכן, לא חשבו למרוד בו באותה העת.

פסוק לד: ייחוד ה' דרך הרשעים

קָעַן אַנְהָ נְבוּכַדְנֶצַּר מְשַׁבַּח וּמְרוֹמֵם
 וּמְהַדָּר לְמִלְכָּה שְׁמַיָּא דִּי כָּל מַעְבְּדוּהִי
 קִשְׁט וְאַרְחָתָהּ דִּין וְדִי מְהַלְכִין בְּגִגְוָה
 יְכַל לְהַשְׁפִּילָהּ.

קָעַת אֲנִי נְבוּכַדְנֶצַּר מְשַׁבַּח
 וּמְרוֹמֵם וּמְפָאֵר אֶת מְלָךְ
 הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר כָּל מַעֲשָׂיו
 אֲמַת וְאַרְחֻתָיו מְשַׁפֵּט
 וְאֲשֶׁר מְהַלְכִים בְּגִגְוָה יְכַל
 לְהַשְׁפִּיל.

הפרק מסתיים בשבח של נבוכדנצר לקדוש ברוך הוא. מהמהלך המופלא של הפרק עד סופו, אנו למדים כי חשוב לריבוננו של עולם שהמלך, אפילו אם הוא גוי עריץ ורשע, יכיר את האמת האלוהית.

אין זו הפעם הראשונה שהפעולה האלוהית מכוונת בעבור הרשעים וידיעותיהם. כבר ביציאת מצרים, כל מהלך עשר המכות לא נועד רק בשביל להוציא את בני ישראל ממצרים. לשם עצם השחרור ממצרים די היה במכה האחרונה, ובוודאי גם לא היה צורך שהקדוש ברוך הוא יקשה את ליבו של פרעה. אלא כפי שכתוב בכתובים במפורש, המטרה הייתה: "לְמַעַן תִּדְעַ כִּי אֲנִי ה'" (שמות ה, יח). רק כשפרעה הרשע ידע את ה', יושלם המהלך.

אם אנשי ישראל הצדיקים והחסידים, ונשות ישראל הצדקניות והקדושות, כולם יעבדו את ה' בשמחה - עדיין אין בזה חידוש. וכי בזה מסתכמת הכרת העולם במלכות ה' יתברך ובשליטתו הבלתי-מוגבלת? בצדיקים וחסידים שמכירים במלכותו בעולם? כשרשעי העולם מודים במלכות ה' - זה כבר קידוש השם ברמה אחרת. התכלית היא שהאמת האלוהית תופיע כל כך, עד שגם הרשע יודה שאין עוד מלבדו.

כעת ברורה יותר מגמתו של פרק זה. כשמלך רשע ועריץ, בעל שלטון בלתי-מוגבל, שולח איגרת כזו - הולכים ובונים במיוחד בשבילה ארון זכוכית בבנין האו"ם. כשנבוכדנצר שולח את שליחיו לכל פינה בעולם, ומודיע לכל האומות והלשונות שה' הוא האלוהים, זו רמה חדשה של הכרה אנושית במלכות ה' בעולם. במיוחד כשהוא מביע זאת לא על ידי שיעור או לימוד תיאורטי, אלא מתוך סיפור שחוה על בשרו, והוכח במציאות דרך

מתוך "חזון וחלומות" - הרב שלומי בדש

לרכישת ספרים: <https://shop.yhb.org.il>

מאורע שאירע לו. כשרודן אכזר כזה מודיע כי כל שלטונו אינו כלום מצד עצמו, אלא הוא נובע ממלכותו של מלך מלכי המלכים, אזי ההכרה בקדוש ברוך הוא ובמלכותו שלמה היא.